

ІНТЕГРАЛЬНА ОЦІНКА РІВНЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

**Керімова
Сєвда Ілгарівна**

здобувач вищої освіти навчально-наукового інституту економіки та управління

Національний університет харчових технологій

НАУКОВИЙ КЕРІВНИК:

**Бойко
Світлана Василівна**

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів

Національний університет харчових технологій

УКРАЇНА

INTEGRAL ASSESSMENT OF THE LEVEL OF FINANCIAL SECURITY OF A COMMERCIAL BANK

АНОТАЦІЯ | ABSTRACT :

У статті досліджено методичні підходи вітчизняних вчених щодо оцінки рівня фінансової безпеки комерційних банків та запропоновано власну методику, що базується на обчисленні інтегрального показника рівня фінансової безпеки банку та виділенні трьох складових: капітало-ресурсної, кредитно-інвестиційної та дохідно-витратної безпеки. Інтегральну оцінку фінансової безпеки банку апробовано на прикладі АТ «Ідея Банк».

The article examines the methodological approaches of internal scientists to assess the level of financial security of commercial banks and offers its own method based on the calculation of the integral indicator of the level of financial security of the Bank and the allocation of three components: capital-resource, credit-investment and income-expenditure security. An integral assessment of the Bank's financial security was tested on the example of Idea Bank JSC.

КЛЮЧОВІ СЛОВА | KEYWORDS :

фінансова безпека; банк; інтегральний показник рівня фінансової безпеки банку; капітало-ресурсна безпека; кредитно-інвестиційна безпека; безпечний рівень доходів та витрат банку.
financial security; Bank; integral indicator of the level of financial security of the Bank; capital and resource security; credit and investment security; safe level of income and expenses of the Bank.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ.

Безпека банківського сектору є частиною фінансової безпеки країни, оскільки банківська система є найважливішою складовою фінансово-кредитної сфери держави. Відповідно, стан банківського сектора і загрози, що продукуються банківським сектором мають вагомий вплив на стан фінансової безпеки держави загалом.

У середньостроковому періоді стан банківської системи України був нестійким, що підтверджується різким зменшенням комерційних банків: на початок 2016 р. – 117, 2017 р. – 96, 2018 р. – 82, 2019 р. – 77 [1]. Рівень рентабельності активів та капіталу банківських установ лише на початок 2019 року набув позитивного значення, що свідчить про підвищення економічної ефективності банківської системи. Проте недостатньою залишається рівень фінансової безпеки банківської системи, що підтверджується низьким рівнем капіталізації банків, проблем з ліквідністю та недостатньою довірою фізичних та юридичних осіб до банківських установ. Тому удосконалення методичного забезпечення оцінки фінансової безпеки комерційного банку є надзвичайно актуальним питанням.

АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ.

Дослідженню фінансової безпеки комерційних банків та розробці методик її оцінки приділяли увагу такі науковці,

як: Л. О. Аксьонова, О. І. Барановський, М. Р. Барилюк А. П. Бородавко, М. В. Дубина, В. Ю. Дубницький, Я. В. Жарій, О. Б. Жихор, А. М. Кобилін, М. І. Копитко, І. Я. Кулиняк, І. В. Поліщук, Л. М. Прокопшин-Рашкевич, М. А. Худомака та інші.

Я. В. Жарій та М. В. Дубина (2012) обґрунтовували проведення оцінки фінансової безпеки комерційного банку на основі експрес діагностики [2], В. Ю. Дубницький, А. М. Кобилін (2013) – засобами інтегральної математики [3], О. Б. Жихор та І. В. Поліщук (2014) – економічних нормативів НБУ [4], Л. О. Аксьонова та М. А. Худомака – на основі базових (12 індикаторів, що об'єднані у 4 групи: достатність капіталу, якість активів, прибуток і рентабельність, ліквідність) та рекомендованих індикаторів (12 індикаторів, що об'єднані у 5 груп: достатність капіталу, якість активів, прибуток і рентабельність, ліквідність, чутливість до ринкового ризику) [5]. О. І. Барановський та М. Р. Барилюк (2017) обґрунтовували проведення оцінки фінансової безпеки комерційного банку на основі інтегрального показника, що розраховується на основі 15 коефіцієнтів [6]. О. І. Барановський, М. І. Копитко, М.-М. Р. Барилюк (2018) запропонували методичний підхід до оцінки рівня фінансової безпеки комерційного банку на основі аналізу показників-стиму-

ляторів/дестимуляторів платоспроможного банку та порівняння з показниками «етапного» банку-банкруту [7].

І. Я. Кулиняк, Л. М. Прокопишин-Рашкевич, А. П. Бородавко (2019) обґрунтовують доцільність розрахунку інтегрального індексу фінансової безпеки банку на основі семи відносних показників: співвідношення наданих кредитів і залучених коштів в іноземній валюті, норматив миттєвої ліквідності, норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами, рентабельність активів (ROA), Рентабельність капіталу (ROE), рівень міжбанківських кредитів у зобов'язаннях, коефіцієнт надійності [8, с. 115].

МЕТА СТАТТІ.

Метою даної статті є дослідження методичних основ оцінки рівня фінансової безпеки комерційних банків, а також їх удосконалення та апробацію.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ.

Інтегральна оцінка рівня фінансової безпеки банку включає в себе наступні етапи:

– розрахунок ключових індикаторів (показників), що характеризують фінансо-

ву безпеку банку, згруповані за окремими напрямками безпеки. Погоджуємося з О. І. Барановським та М. Р. Барилюк щодо виділення капітало-ресурсної, кредитно-інвестиційної та дохідно-витратної складових безпеки;

– оцінка рівня фінансової безпеки банку за граничним значенням показників [6, с. 37];

– визначення питомої ваги показників у структурі функціональної складової;

– розрахунок загального значення рівня безпеки за напрямками безпеки;

– тактична оцінка фінансової безпеки банку;

– визначення рівня фінансової безпеки банку за інтегральним показником.

Нормування значень окремих показників відповідно до рівнів безпеки було представлено в такій градації: 0,7-1 – високий рівень безпеки; 0,35-0,7 – достатній; 0-0,35 – низький.

Для початку було розраховано окремі індикатори в розрізі функціональних складових на прикладі АТ «Ідея Банк» за 2015-2018 рр. [9, 10]. Результати обчислення наведені в таблиці 1.

Таблиця 1

Індикатори, що характеризують фінансову безпеку комерційного банку

Показник	2015	2016	2017	2018	Абсолютні відхилення			
					2016-2015	2017-2016	2018-2017	2018-2015
Капітало-ресурсна безпека								
Коефіцієнт надійності	0,06	0,09	0,13	0,21	0,03	0,04	0,08	0,15
Рівень статутного капіталу банку у ВК	1,72	1,05	0,71	0,42	-0,67	-0,34	-0,29	-1,3
Коефіцієнт концентрації власного капіталу	0,05	0,08	0,12	0,17	0,03	0,04	0,05	0,12
Коефіцієнт строкових депозитів у депозитах клієнтів	0,8	0,83	0,8	0,8	0,03	-0,03	0	0
Кредитно-інвестиційна безпека								
Коефіцієнт загальної кредитної активності	0,86	0,82	0,94	1,14	-0,04	0,12	0,2	0,28
Коефіцієнт загальної інвестиційної активності в цінні папери і пайову участь	0,02	0,11	0,11	0	0,09	0	-0,11	-0,02
Коефіцієнт проблемних прострочених кредитів у кредитному портфелі	0,11	0,16	0,25	0,24	0,05	0,09	-0,01	0,13
Коефіцієнт покриття кредитів власним капіталом	15,96	9,64	7,92	6,67	-6,32	-1,72	-1,25	-9,29
Безпечний рівень доходів та витрат банку								
Коефіцієнт дієздатності банку	0,55	0,38	0,33	0,24	-0,17	-0,05	-0,09	-0,31
Коефіцієнт рентабельності доходів	0,63	0,07	0,15	0,24	-0,56	0,08	0,09	-0,39
Коефіцієнт рентабельності активів	-0,11	0,02	0,04	0,08	0,13	0,02	0,04	0,19
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	-1,96	0,19	0,33	0,47	2,15	0,14	0,14	2,43

З наведеної таблиці бачимо, що результати у 2018 р наступних показників,

згідно граничного значення, припали в низький рівень безпеки банку: коефіцієнт

надійності, коефіцієнт загальної інвестиційної активності в ЦП і пайову участь. До високого рівня безпеки у 2018 році згідно результатів обчислень відносяться такі показники, як: коефіцієнт строкових депозитів у депозитах клієнтів, коефіцієнт покриття кредитів власним капіталом, ко-

ефіцієнт дієздатності банку. Всі інші показники за результатами обчислень були на достатньому рівні безпеки банку.

Враховуючі граничні значення та рівні безпеки, результати розрахованих показників були скориговані та подані у Таблиці 2 для подальшої інтегральної оцінки.

Таблиця 2

Рівень фінансової безпеки банку за граничним значенням показників

Показник	2015	2016	2017	2018	Абсолютні відхилення			
					2016-2015	2017-2016	2018-2017	2018-2015
Капітало-ресурсна безпека								
Коефіцієнт надійності	0,084	0,126	0,182	0,294	0,042	0,056	0,112	0,210
Рівень статутного капіталу банку у ВК	0,35	0,35	0,35	0,452	0,000	0,000	0,102	0,102
Коефіцієнт концентрації власного капіталу	0,117	0,187	0,280	0,397	0,070	0,093	0,117	0,280
Коефіцієнт строкових депозитів у депозитах клієнтів	1	1	1	1	0,000	0,000	0,000	0,000
Кредитно-інвестиційна безпека								
Коефіцієнт загальної кредитної активності	0,35	0,35	0,35	0,35	0	0	0	0
Коефіцієнт загальної інвестиційної активності в цінні папери і пайову участь	0,07	0,26	0,26	0	0,19	0	-0,26	-0,07
Коефіцієнт проблемних прострочених кредитів у кредитному портфелі	0,04	0,06	0,09	0,08	0,018	0,032	-0,004	0,046
Коефіцієнт покриття кредитів власним капіталом	0,35	0,35	0,35	0,35	0	0	0	0
Безпечний рівень доходів та витрат банку								
Коефіцієнт дієздатності банку	0,428	0,844	0,733	0,533	0,417	-0,11	-0,20	0,106
Коефіцієнт рентабельності доходів	1,000	0,163	0,350	0,420	-0,84	0,187	0,070	-0,58
Коефіцієнт рентабельності активів	0,00	0,14	0,28	0,56	0,14	0,14	0,28	0,56
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	0,00	0,266	0,462	0,658	0,266	0,196	0,196	0,658

Наступною дією було коригування даних з таблиці 2 на питому вагу показника у

конкретному напрямі безпеки комерційного банку. Результати наведені в Таблиці 3.

Таблиця 3

Питома вага показників у структурі функціональної складової

Показник	2015	2016	2017	2018	Абсолютні відхилення			
					2016-2015	2017-2016	2018-2017	2018-2015
Капітало-ресурсна безпека								
Коефіцієнт надійності	0,029	0,044	0,064	0,103	0,015	0,020	0,039	0,074
Рівень статутного капіталу банку у ВК	0,088	0,088	0,088	0,113	0,000	0,000	0,026	0,026
Коефіцієнт концентрації власного капіталу	0,023	0,037	0,056	0,079	0,014	0,019	0,023	0,056
Коефіцієнт строкових депозитів у депозитах клієнтів	0,200	0,200	0,200	0,200	0,000	0,000	0,000	0,000
Кредитно-інвестиційна безпека								
Коефіцієнт загальної кредитної активності	0,123	0,123	0,123	0,123	0	0	0	0
Коефіцієнт загальної інвестиційної активності в цінні папери і пайову участь	0,011	0,039	0,039	0,000	0,028	0	-0,04	-0,01

Продовження табл. 3

Коефіцієнт проблемних прострочених кредитів у кредитному портфелі	0,010	0,014	0,022	0,021	0,004	0,008	-0,001	0,011
Коефіцієнт покриття кредитів власним капіталом	0,250	0,250	0,250	0,250	0	0	0	0
Безпечний рівень доходів та витрат банку								
Коефіцієнт дієздатності банку	0,128	0,253	0,220	0,160	0,125	-0,03	-0,06	0,032
Коефіцієнт рентабельності доходів	0,200	0,033	0,070	0,084	-0,17	0,037	0,014	-0,12
Коефіцієнт рентабельності активів	0,000	0,035	0,070	0,140	0,035	0,035	0,070	0,140
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	0,000	0,067	0,116	0,165	0,067	0,049	0,049	0,165

Для визначення інтегрального показника в таблиці 4 представленні зважені на

питому вагу суми індикаторів по кожному напрямку безпеки.

Таблиця 4

Тактична оцінка фінансової безпеки банку

Напрямки безпеки	питома вага	2015	2016	2017	2018	Абсолютні відхилення			
						2016-2015	2017-2016	2018-2017	2018-2015
Капітало-ресурсна безпека	0,40	0,14	0,13	0,15	0,20	-0,01	0,03	0,05	0,07
Кредитно-інвестиційна безпека	0,30	0,12	0,17	0,18	0,17	0,05	0,02	-0,01	0,05
Безпечний рівень доходів та витрат банку	0,30	0,10	0,13	0,18	0,26	0,03	0,06	0,08	0,16

З наведеної таблиці бачимо, рівень безпеки банку протягом аналізованого періоду за всіма напрямками безпеки зростає, але залишався на низькому рівні.

На Рисунку 1 зображено результати розрахунків як загального інтегрального показника фінансової безпеки банку, так і в розрізі напрямків.

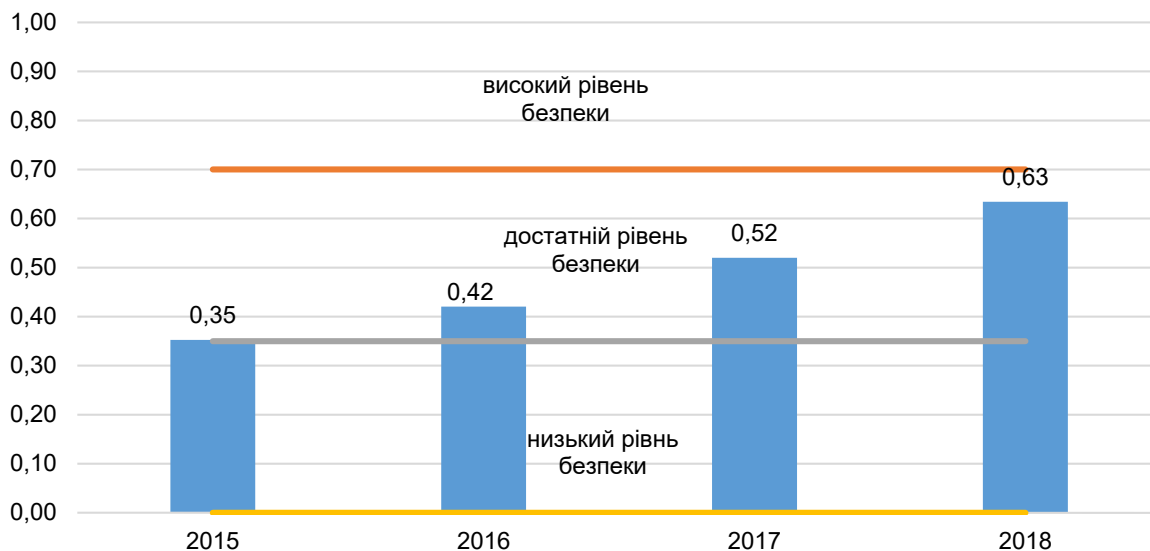

Рис. 1. Динаміка інтегрального показника фінансової безпеки АТ «Ідея Банк» за 2015-2018рр

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.

Результати дослідження підтверджують, що інтегральна оцінка фінансової безпеки комерційного банку, проведена за даними офіційної фінансової звітності дає можливість комплексно оцінити поточний стан комерційного банку та потенційні загрози

діяльності банку. Проведена інтегральна оцінка фінансової безпеки АТ «Ідея Банк» свідчать про позитивну динаміку та зміну низького рівня, що був характерний банку у 2015 р. на достатній рівень (2016-2018 рр.).

Список використаних джерел:

- [1] Основні показники діяльності банків України. Вилучено із <https://bank.gov.ua/statistic/supervision-statist/data-supervision#1>
- [2] Жарій Я. В. & Дубина М. В. (2012). Експрес-діагностика рівня фінансової безпеки комерційного банку. *Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки*, (4). 260-269.
- [3] Дубницький В. Ю. & Кобилін А. М. (2013). Інформаційно-аналітична оцінка показників фінансової безпеки комерційного банку засобами інтервальної математики. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. (2). 219-229.
- [4] Жихор О. Б. & Поліщук І. В. (2014). Оцінка рівня фінансової безпеки комерційного банку. *Науковий вісник НЛТУ України*. (24.7). 355-360.
- [5] Аксьонова Л. О. & Худомака М. А. (2015). Визначення рівня фінансової безпеки банку на основі системи індикаторів. *Економічний вісник ДВНЗ «Український державний хіміко-технологічний університет»*. (2). 45-49.
- [6] Барановський О. І. & Барилюк М. Р. (2017). Інтегральна оцінка рівня фінансової безпеки комерційного банку. *Scientific Light*. (1, 7). 34-45.
- [7] Барановський О. І., Копитко М. І. & Барилюк М.-М. Р. (2018). Використання методу таксономії для оцінки рівня фінансової безпеки комерційного банку. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. (1). С. 4-14.
- [8] Кулиняк І. Я., Прокопишин-Рашкевич Л. М. & Бородавко А. П. (2019). Оцінювання рівня фінансової безпеки комерційних банків України. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Економіка*. (12). 113-118.
- [9] Річний фінансовий звіт АТ «Ідея Банк» разом зі звітом незалежного аудитора за 2018 рік. (2018). Вилучено з: <https://cdn.ideabank.ua/sites/default/files/import/finance/1787/RFZ-2019.pdf>
- [10] Річна фінансова звітність АТ «Ідея Банк» за 2016 рік. (2016). Вилучено з : <https://cdn.ideabank.ua/sites/default/files/import/finance/1027/346542016-Report-2016-pdf.pdf>

Author(-s):

Kerimova S., student of the Educational and Research Institute of Economics and Management
National University of food technology

UKRAINE

Scientific adviser:

Boyko S. Ph.D. (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance
National University of food technology

UKRAINE